

REDUCE

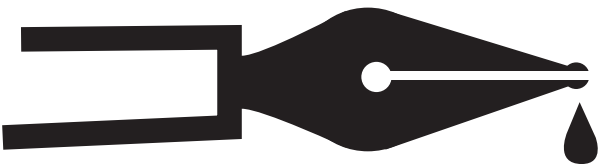
REUSE

RECYCLE

AKADEMIA

AKADEMIA 3R

KUPIJ ODPowiedzialnie!

Scenariusze zajęć

WSTĘP DO SCENARIUSZY

Poniżej prezentujemy zestaw scenariuszy zajęć, które powstały specjalnie na potrzeby programu „Akademia 3R”. Kolejność scenariuszy nie jest przypadkowa – na początku znajdują się te, które wprowadzają w tematykę projektu, następne ukazujące różne rozwiązania problemu odpadowego i takie, które mają inspirować do podjęcia działań, a na końcu znajduje się scenariusz podsumowujący cały program. Przy każdym scenariuszu wymienione zostały następujące informacje: cel ogólny zajęć, cele operacyjne, miejsce, w którym najlepiej przeprowadzić zajęcia, orientacyjny czas trwania zajęć oraz szczegółowa procedura, ewentualnie materiały dodatkowe dla nauczyciela. Staraliśmy się, aby do przeprowadzenia zajęć nie było konieczne posiadanie skomplikowanych czy drogiego urządzeń lub materiałów. Do większości zajęć wystarczy posiadać papier, ołówki, kredki, do części scenariuszy przygotowane zostały karty pracy lub instrukcje dla grup, które można znaleźć bezpośrednio pod scenariuszem. Staraliśmy się dodatkowo podać linki do stron internetowych o tematyce związanej z tematem zajęć, tak aby nauczyciel i zainteresowani uczniowie mogli pogłębić wiedzę związaną z wybranymi zagadnieniami. Scenariusze są tylko propozycją, zachęcamy do ich modyfikowania i twórczego rozwijania w zależności od wieku, umiejętności i wiedzy uczniów.

Wszystkie scenariusze wraz załącznikami, a także materiały dodatkowe, które nie znalazły się w publikacji, dostępne są na stronie internetowej projektu [źródło: <http://konsument.pl/akademia3r>].

Uzupełnieniem do scenariuszy są zawarte w kolejnym dziale dodatkowe karty pracy, ćwiczenia aktywizujące i pomysły na działania do zrealizowania w szkole. Pod scenariuszami znajduje się wykaz nawiązujących do danego tematu materiałów dodatkowych.

Scenariusz: Świat 3R

Cel ogólny: uświadomienie uczniom, na czym polega problem z odpadami, zapoznanie ze skalą problemu, zapoznanie z hierarchią postępowania z odpadami.

Cele operacyjne:

- uczeń wyjaśnia własnymi słowami czym są odpady,
- wyjaśnia pojęcie „odpady komunalne”,
- rozumie, że ludzie produkują ogromne ilości odpadów i stanowi to poważny problem ekologiczny,
- zdaje sobie sprawę z ilości produkowanych przez siebie odpadów,
- uświadamia sobie wpływ każdego człowieka na stan środowiska,
- potrafi krytycznie ocenić swoje codzienne zachowania konsumenckie,
- na podstawie swego doświadczenia opisuje strukturę odpadów komunalnych,
- korzysta z danych statystycznych do opisanego problemu odpadów,
- zna hierarchię postępowania z odpadami (zna zasadę 3R),
- podaje przykłady działań kolejnych R z zasady 3R,
- rozumie rolę ograniczania powstawania odpadów w rozwiązaniu problemu,
- kształtuje zachowania zmierzające do świadomego, ekologicznego postępowania z odpadami oraz przeciwdziałania wytwarzaniu nadmiernej ilości odpadów.

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne.

Miejsce: sala lekcyjna.

Materiały: duże arkusze papieru, pisaki, statystyka odpadowa, pokazowy zestaw śmieci (zarówno odpadów opakowaniowych, jak i różnych przedmiotów: koszulka, książka, gazeta, zabawka, doniczka itp.), powielona w odpowiedniej ilości karta pracy z hierarchią odpadową dla właściwej grupy wiekowej.

Przebieg zajęć:

Na początku lekcji postaraj się zaciekawić uczniów tematyką zajęć. Przed ich rozpoczęciem możesz na każdej ławce położyć jakieś puste opakowania po produktach, postawić kosz na śmieci na biurku albo (kiedy uczniowie są już skoncentrowani i siedzą w ławkach) efektownie wyrzucić jakiś przedmiot należący do ciebie lub należący do wyposażenia klasy. Poczekaj na reakcje uczniów, a następnie powiedz, że ta lekcja jest pierwszą lekcją w programie „Akademia 3R” i chciałbyś zachęcić uczniów do zaangażowania się w realizację tego programu.

Zapytaj uczniów czym są odpady, z czym im się kojarzą? Zapisuj wszystkie odpowiedzi na tablicy lub na dużym arkuszu papieru. Po wyczerpaniu pomysłów podziel uczniów na 4-5 osobowe zespoły i poproś każdą grupę, by na dużej kartce, korzystając z pomysłów i sformułowań zawartych wcześniej stworzyła własną definicję słowa odpad. Na pracę przeznacz kilka minut, a następnie niech przedstawiciele grup zaprezentują swoje definicje. Kartki z definicjami należy powiesić na tablicy i sformułować jedną wspólną lub wybierać najlepszą spośród zaprezentowanych. W przypadku młodszych uczniów (I-III klasa SP) pomiń pracę w grupach i wspólnie na podstawie skojarzeń stwórzcie definicję odpadu.

Uczniowie powinni zapamiętać, że odpadem jest każda rzecz, substancja, materiał, który jest niepotrzebny. Nawet najpiękniejsza zabawka świata, kiedy się znudzi dziecku i staje się niepotrzebna, zamienia się w odpad. Przypomnij swoje zachowanie z początku lekcji, kiedy wyrzuciłeś jakiś przedmiot do kosza. W tym momencie stał się on odpadem. Wystarczyła jedna myśl „to mi jest już niepotrzebne”, by rzecz stała się odpadem.

Zapytaj, w jakich miejscach powstają odpady. Wśród odpowiedzi uczniów mogą pojawić się takie, jak: domy, sklepy, szkoły, urzędy, kina, biura itp. Zapisz na tablicy sformułowanie: „odpady komunalne” i zadaj pytanie, czy uczniowie wiedzą co ono oznacza? Jeśli młodzież ma trudności z odpowiedzią, wyjaśnij, że słowo „komunalny”, od łacińskiego słowa „communis” oznacza tyle, co „wspólny” – komuna jako wspólnota ludzi, komunizm jako ustrój, w którym neguje się własność prywatną (wszystko wspólne) i komunalny w rozumieniu miejski (np. wydział komunalny urzędu miasta zajmuje się organizowaniem życia w mieście: gospodarowaniem odpadami, wodą, kanalizacją, budownictwem itp.).

Poproś uczniów, aby spróbowali zdefiniować „odpady komunalne”. Zapisz powstałą definicję na tablicy, np. „Odpady komunalne to odpady produkowane przez ludzi w ich codziennym życiu. To te, które produkujemy w naszych domach, kiedy jesteśmy w szkole lub w pracy”. Dla odróżnienia odpadów komunalnych od innych możemy wspomnieć o odpadach przemysłowych.

W przypadku najmłodszych uczniów wystarczy wprowadzić rozróżnienie pomiędzy odpadami domowymi/codziennymi każdego z nas, a odpadami wytwarzanymi przez fabryki, kopalnie itp. Nie ma potrzeby wprowadzania w tej grupie wiekowej pojęć „odpady komunalne” i „odpady przemysłowe”.

Zaprezentuj uczniom na podstawie materiałów zebranych w segregatorze lub poprzez wyświetlenie informacji ze strony internetowej „Akademii 3R” [źródło: <http://ekonsument.pl/akademia3r>] dane statystyczne ilustrujące ilość odpadów produkowanych w Polsce w 2007 r. Postaraj się jak najbardziej pobudzić wyobraźnię uczniów, odwołując się do znanych im pojęć i doświadczeń.

Pozwól na spontaniczne refleksje uczniów. Zapytaj, czy nasuwają się im jakieś pytania. Stawianie mądrych pytań jest jedną z najważniejszych umiejętności. Zapiszcie wszystkie pytania i wątpliwości na arkuszu papieru, a następnie postarajcie się wspólnie znaleźć na nie odpowiedzi. Jeśli nie będzie to możliwe na lekcji poproś uczniów, by w ramach pracy domowej poszukali odpowiedzi lub sam przygotuj je na następne zajęcia. Mogą pojawić się pytania typu: dlaczego warszawiaczy produkują tak dużo śmieci na osobę? Skoro w niektórych miejscowościach ilość śmieci w przeliczeniu na jedną osobę jest o wiele wyższa od średniej krajowej, to gdzie mieszkają osoby, które produkują mało odpadów? Czy na wsi i w mieście skład odpadów jest taki sam, czy się różni i z czego to wynika? Czy zwykli ludzie mają wpływ na ilość produkowanych odpadów? Jeśli tak to co możemy zrobić? Co właściwie wyrzucamy?

Zaglądamy do klasowego kosza na śmieci (możesz wysypać jego zawartość na starą gazetę rozłożoną na stole). W innym miejscu wysyp przygotowany wcześniej pokazowy zestaw śmieci domowych. Zapytaj uczniów, czym różnią się śmieci szkolne od domowych.

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy. Zadaj pytanie, czy wszystkie przedmioty które znalazły się w koszu muszą powędrować na wysypisko. Może jest dla nich jakaś inna droga? Poproś, aby uczniowie w zespołach wypisali swoje pomysły na dużym arkuszu papieru. Monitoruj pracę uczniów, kiedy zauważysz, że pomysły

się wyczerpały, możesz zadawać pytania pomocnicze, np. czy da się któryś przedmiot jeszcze wykorzystać, czy może on być komuś potrzebny, czy można było zrobić coś wcześniej, żeby tych odpadów było mniej itp. Zwróć uwagę, by odpowiedzi uczniów były dość konkretne, np. książkę można oddać do biblioteki, zabawkę można podarować młodszemu dziecku, torbę można wyprać i zszyć, zamiast napoju w puszcze można było kupić w butelce zwrotnej itp.

Po zakończeniu prac poproś, aby przedstawiciele grup prezentowali swoje prace. Ponieważ część odpowiedzi będzie się z pewnością powtarzać, przedstawiciele kolejnych grup powinni czytać po jednej odpowiedzi, aż do wyczerpania pomysłów z zastrzeżeniem, że nie można powtarzać wcześniej zaprezentowanych.

W przypadku najmłodszych uczniów rozdaj każdej grupie 2-3 różne przedmioty i poproś, aby wykonali zadanie analogiczne (jak starsi uczniowie) dla tych właśnie rzeczy, czyli aby zastanowili się i napisali czy miejsce tych rzeczy jest w koszu, bądź narysowali, co można z nimi zrobić, by nie trafiły na wysypisko. Przed rozpoczęciem zadania odpowiednio dobrać przedmioty dla grup tak, aby znalazła się tam rzecz, którą można naprawić lub dać komuś innemu, przedmiot, z którego można było zrezygnować w czasie zakupów oraz przedmiot, który faktycznie jest śmieciem, ale może zostać poddany recyklingowi. Po zakończeniu poproś o prezentację prac.

Kiedy już wszystkie grupy opowiedzą o swoich pomysłach, zapytaj, czy potrafią jakoś usystematyzować i uogólnić swoje odpowiedzi. Poprowadź dyskusję tak, by pojawiły się pomysły typu: jak najdłuższe wykorzystywanie produktów, odpowiedzialne zakupy, segregowanie odpadów, unikanie zbędnych opakowań, unikanie kupowania rzeczy niepotrzebnych, przekazywanie niepotrzebnych produktów innym osobom. Zapisuj na tablicy pomysły uczniów, a na koniec poproś, by zastanowili się, jakie działania są najważniejsze, a które mniej ważne. Wcześniej możesz przygotować dla każdej grupy zestaw 4 kart z opisem poszczególnych elementów hierarchii odpadowej. Zamiast ogólnoklasowej dyskusji uczniowie w grupach negocjują kolejność działań – od najważniejszego z punktu widzenia odpowiedzialnego konsumenta do tego, które najbardziej obciąża środowisko (wzór karty do powielenia znajduje się w części z ćwiczeniami aktywizującymi).

W przypadku najmłodszych uczniów przygotuj piramidę pociętą na 4 części dla grup lub dla każdego ucznia. Zadaniem dzieci będzie ułożenie trójkąta piramidy i naklejenie go na kartkę lub wklejenie do zeszytu (wzór piramidy do powielenia znajduje się w części z kartami pracy i ćwiczeniami).

W razie potrzeby dokładnie wyjaśnij, na czym polega hierarchia postępowania z odpadami. Zapisz na tablicy „Reduce”, „Reuse”, „Recycle”, dopasuj wraz z uczniami kolejne elementy hierarchii postępowania z odpadami do pojęć. Przypomnij nazwę programu „Akademia 3R”. Zapytaj, czy już wiedzą skąd wzięta się ta nazwa. Zapytaj uczniów, czy w koszach na śmieci w domach uczniów również znajdują się przedmioty, które niekoniecznie muszą być śmieciami? Czy dałoby się coś zrobić, żeby do koszy, zarówno w domu jak i w szkole, trafiło mniej śmieci? Zapytaj, czy uczniowie chcą realizować program „Akademia 3R”.

Na zakończenie powiedz o celach projektu i planowanych działaniach.

Odpady **komunalne** ogółem **10082,6 tys. ton**

na składowiska trafiło **9098,4 tys. ton**

wyselekcjonowano **513 tys. ton**

ilość składowisk **929 + 112 zamkniętych**

powierzchnia składowisk **3085,6 + 286,1 ha**

zebrano **265 kg na mieszkańca**

odpady zebrane i unieszkodliwione **9570 tys. ton**, z czego handel, biura, instytucje **2348 tys. ton**, usługi komunalne **572 tys. ton**, gospodarstwa domowe **6695 tys. ton**.

Odpady komunalne stałe zebrane i unieszkodliwione wg miast w 2007 r.:

Warszawa **522 kg**, Łódź **418 kg**, Kraków **363 kg**, Wrocław **400 kg**,

Poznań **337 kg**, Gdańsk **381 kg**, Białystok **363 kg**, Jelenia Góra **456 kg**,

Legnica **636 kg**, Opole **433 kg**, Lublin **283 kg**.

Mieszkańcy **42 miast** o największej ilości wywiezionych odpadów

wyrzucili aż **4308 tys. ton z 9570 tys. ton wszystkich śmieci tj. 45%**

Wedle światowych statystyk krajem, gdzie powstaje najwięcej odpadów

w przeliczeniu na mieszkańca jest **Japonia** (jeden mieszkaniec produkuje

1000 kg śmieci domowych w ciągu roku). Na drugim miejscu znajduje się

USA z 864 kg na jednego mieszkańca. W Europie pierwsze miejsce zajmują

Niemcy (mimo ich aktywności ekologicznej), gdzie przypada **460 kg**

odpadów na osobę. Francuzi i Włosi produkują ok. **300 - 330 kg** na osobę.

* Polacy produkują rocznie około **10 milionów ton odpadów komunalnych** i około **130 milionów ton odpadów przemysłowych**,

* W Polsce na składowiskach znajduje się około **4 milionów ton odpadów komunalnych** i około **2 miliardów ton odpadów przemysłowych**,

* Gdyby z odpadów zgromadzonych w Polsce usypać górę, to rozciągałaby się ona na długości kilometra i miała wysokość 2 razy większą niż Mount Everest,

* Polacy zużywają rocznie ok. **2100 milionów opakowań szklanych** i **400 milionów puszek nadających się do powtórnego wykorzystania**.

Scenariusz: 3R

Cel ogólny: uświadomienie uczniom, jak wiele istnieje możliwości zapobiegania powstawaniu odpadów. Zajęcia poświęcone są głównie dwóm pierwszym literkom R z zasady 3R.

Cele operacyjne:

- uczeń rozumie pojęcia „Reduce”, „Reuse”, „Recycle”,
- wymienia działania odnoszące się do poszczególnych elementów zasady 3R,
- pracuje metodą „world cafe”,
- zna wybrane możliwości działań w szkołach,
- potrafi krytycznie ocenić swoje codzienne zachowania konsumenckie,
- podejmuje postanowienia związane ze swoimi zachowaniami w kontekście odpadów,
- kształtuje zachowania zmierzające do świadomego, ekologicznego postępowania z odpadami oraz przeciwdziałania wytwarzaniu nadmiernej ilości odpadów.

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne.

Miejsce: duża sala lekcyjna lub korytarz (uczniowie będą pracować w 3 dużych zespołach, nie powinni sobie przeszkadzać).

Pomoce: duże arkusze papieru, pisaki.

Grupa wiekowa: 4 – 6 klasa szkoły podstawowej, 1 – 3 klasa gimnazjum.

Przebieg zajęć:

Zajęcia rozpoczynamy od przypomnienia zasady 3R. W tym celu na tablicy rysujemy piramidę podzieloną na 4 części. Uczniowie wskazują, jak należy podpisać kolejne elementy, od Reduce (na dole) poprzez Reuse i Recycle do unieszkodliwiania (na górze). Poproś, aby młodzież przypomniała znaczenie tych słów.

Powiedz, że teraz będziecie się wspólnie zastanawiać i wymyślać, w jaki sposób zasadę 3R można wprowadzić w życie. Ponieważ będziecie pracować metodą „world cafe”, wyjaśnij na czym polega ta metoda.

Metoda „world cafe” pozwala stosunkowo dużej grupie osób porozumiewać się i umożliwia wszystkim uczestnikom aktywny udział w dyskusji. Rozmowy odbywają się w grupach przy osobnych stołach, przy każdym stoliku siedzi przydzielony do niego protokolant (stolikowy), który notuje pojawiające się pomysły. Przy każdym stoliku omawiany jest inny problem. Dyskusje odbywają się w trzech 10-minutowych rundach. Grupy zasiadają do stolików, po 10 minutach następuje zmiana, członkowie grup przenoszą się do kolejnego stolika, protokolant zostaje na swoim miejscu. Po kolejnych 10 minutach następuje kolejna zmiana. Dzięki temu, każdy z uczestników miał okazję do zaprezentowania poglądów i opinii we wszystkich obszarach tematycznych. Praca wykonana przez pierwszą grupę przy danym stole stanowi bazę dla kolejnych grup, które rozwijają i uzupełniają wcześniejsze propozycje. Po każdej zmianie osób przy stoliku protokolant krótko referuje nowej grupie dotychczasowe pomysły. Po ostatniej rundzie członkowie wszystkich zespołów siadają razem, a protokolanci omawiają przebieg dyskusji i wygenerowane pomysły.

Wybierz trzech uczniów, którzy będą protokołować przebieg dyskusji (najlepiej jeśli będą to osoby sprawne w notowaniu, piszące czytelnie i posiadające umiejętność łatwego referowania), pozostałe osoby podziel na trzy grupy. Rozdaj protokolantom arkusze papieru i mazaki oraz podziel tematy.

- Wymyślcie przykłady działań odnoszące się do Reduce.
- Wymyślcie przykłady działań odnoszące się do Reuse.
- Co zrobić żeby zachęcić innych do stosowania zasady 3R?

Najlepiej gdyby praca przebiegała w dużym pomieszczeniu albo w trzech pomieszczeniach tak, aby grupy nie przeszkadzały sobie nawzajem. Przypomnij, że praca nad jednym zagadnieniem będzie trwała 10 minut. Daj znak rozpoczęcia dyskusji, po upływie określonego czasu zarządz zmianę stolików. (Postaraj się tak rozplanować czas, aby zakończyć ostatnią rundę przed dzwonkiem na przerwę lub umów się z uczniami, że będą pracować tak długo, aż odbędą się wszystkie rundy).

Po ostatniej rundzie poproś, aby uczniowie usiedli w dużym kole, a protokolanci przedstawili wyniki dyskusji. Powieś arkusze z notatkami w widocznym dla wszystkich miejscu.

Zwróć się do uczniów, aby wskazali te działania, które dotyczą codziennego życia, rzeczy, które może zrobić każdy z nas (np. zabieranie ze sobą wielorazowej torby na zakupy, dwustronne zapisywanie kartek, nie uleganie pokusie kupienia czegoś, tylko dlatego, że dodatkiem był gadżet kiepskiej jakości, który mnie skusił). Zaznaczcie je, podkreślając kolorowym mazakiem lub jakimś symbolem. Rozdaj uczniom niedokończone zdania do uzupełnienia (znajdują się w załączniku do scenariusza zajęć). Poproś, aby zastanowili się jaki jest ich stosunek do zachowań, działań na rzecz ograniczenia odpadów w codziennym życiu każdego z nas. Zadaniem uczniów jest dokończyć zdania z wykorzystaniem wypracowanych podczas dyskusji pomysłów. Zwróć uczniom uwagę, że zadanie dotyczy ich indywidualnych zachowań, postaw, chęci.

Przeznacz na zadanie ok. 10 minut. Po zakończeniu poproś uczniów, aby każdy odczytał jedno dowolne zdanie ze swojej kartki. Zbierz podpisane kartki z odpowiedziami, tak abyś mógł je rozdać uczniom za kilka miesięcy w celu porównania z obecną sytuacją.

Przejdź do omawiania następnego zagadnienia. Tym razem poproś uczniów, aby wyszukali na arkuszach pomysły na wspólne działania. Wypisz je czytelnie na innym arkuszu lub tablicy. Zaproponuj uczniom, by wybrali najciekawsze pomysły, które chcielibyście zrealizować w ramach „Akademii 3R”. Ustal, że każdy z uczniów ma trzy punkty (albo trzy głosy), które może przydzielić trzem wybranym przez siebie pomysłom. Daj uczniom chwilę na zastanowienie, a kiedy wszyscy podejmą już decyzję, przeprowadź głosowanie przy uwzględnieniu, że każdy ma trzy głosy albo poproś uczniów, by podeszli do tablicy z wypisanymi pomysłami i każdy narysował po jednej kropce przy trzech wybranych opcjach.

Zliczcie punkty i odczytajcie zwycięskie pomysły. Ilość przyjętych do realizacji pomysłów zależy od: zaangażowania uczniów, ilości czasu, który możecie przeznaczyć na realizację inicjatyw, stopnia trudności poszczególnych zadań (jeśli są to zadania łatwe, można zrealizować ich więcej).

Zastanówcie się, jaki wpływ wybrane przez was zadania mają na promocję zasady 3R wśród innych osób. Zaproponuj uczniom, aby postarali się połączyć te działania z pomysłami zapisanymi przy stoliku, gdzie odpowiadali na pytanie: „Co zrobić żeby zachęcić innych do stosowania zasady 3R?”

Na zakończenie zajęć zaplanujcie kiedy i w jakich grupach będziecie pracowali nad realizacją wybranych przez siebie zadań.

W trosce o środowisko:

Najłatwiej byłoby mi .....

To jest ważne, ale dla mnie za trudne .....

Obiecuję sobie od dziś .....

Najbardziej denerwuje mnie, gdy ktoś .....

Głupio mi, że ja wciąż .....

Już to robię .....

W trosce o środowisko:

Najłatwiej byłoby mi .....

To jest ważne, ale dla mnie za trudne .....

Obiecuję sobie od dziś .....

Najbardziej denerwuje mnie, gdy ktoś .....

Głupio mi, że ja wciąż .....

Już to robię .....

W trosce o środowisko:

Najłatwiej byłoby mi .....

To jest ważne, ale dla mnie za trudne .....

Obiecuję sobie od dziś .....

Najbardziej denerwuje mnie, gdy ktoś .....

Głupio mi, że ja wciąż .....

Już to robię .....

Scenariusz: O odpadach opakowaniowych

Cel ogólny: zapoznanie z rodzajami opakowań, kształtowanie umiejętności dokonywania wyborów podczas zakupów.

Cele operacyjne:

- uczeń definiuje pojęcie „opakowanie”,
- wymienia rodzaje opakowań oraz surowce, z jakich są one produkowane,
- potrafi rozpoznać podstawowe materiały, z których wykonane są opakowania,
- wyjaśnia, jaką funkcję spełniają opakowania,
- rozumie pojęcie „odpady opakowaniowe”,
- wymienia zachowania służące ograniczeniu powstawania odpadów opakowaniowych,
- uwzględnia rodzaj i ilość opakowania podczas codziennych zakupów,
- potrafi korzystać z tabeli przedstawiającej europejski system identyfikacji materiału opakowaniowego.

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne.

Miejsce: sala lekcyjna.

Pomoce: papier, pisaki, powielona tabela przedstawiająca europejski system identyfikacji materiału opakowaniowego (w ilości odpowiadającej ilości grup), zestaw kilkudziesięciu różnych opakowań oraz zestaw różnych toreb na zakupy.

Przebieg zajęć:

Przynieś na zajęcia kilka różnorodnych opakowań (np. butelka plastikowa, słoik, pudełko, puszka, skórka od banana albo mandarynki, skorupka orzecha, torebka foliowa, pojemnik po jogurcie), rozłóż przedmioty w widocznym miejscu. Zapytaj uczniów, co łączy zaprezentowane przedmioty, ale zaznacz, że nie chodzi o to, że są one odpadami. W razie potrzeby nakieruj uczniów na właściwą odpowiedź pytaniami pomocniczymi (np. jaka jest rola tych przedmiotów?). Kiedy padnie odpowiedź „opakowania”, zapisz ją na tablicy. Zapytaj uczniów, czy w naturze występują opakowania (skórka banana, skorupki orzechów, łuski nasion, skrzydełka skrzydlaków). Jaka jest rola tych opakowań? Czy dawniej ludzie używali opakowań? Poproś, aby uczniowie podali przykłady (np. worki ze skór, duże liście używane do zawijania, tykwy, kosze, później misy i dzbanki gliniane, worki). Na koniec zadaj pytanie, jakie opakowania spotykamy obecnie najczęściej?

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy, rozdaj papier do notatek (najlepiej makulaturowy) i pisaki. Poproś, aby uczniowie zastanowili się i wypisali na kartkach, jakie funkcje pełnią opakowania. Aby ułatwić zadanie możesz rozdać grupom kilka opakowań lub wyłożyć je w widocznym miejscu sali tak, aby wszyscy mogli z nich korzystać (podejść, obejrzeć). Każda grupa powinna zapisać minimum 5 odpowiedzi. Niech uczniowie zilustrują odpowiedzi przykładami konkretnych opakowań. Po zakończeniu przedstawiciele grup powinni zaprezentować wyniki prac, a następnie niech zastanowią się, jaki wpływ na ilość odpadów ma funkcja marketingowo-promocyjna opakowań. Czy faktycznie wszystkie opakowania, które możemy znaleźć w sklepach i później w koszach na śmieci były rzeczywiście niezbędne? Poproś uczniów, aby odnaleźli (albo przypomnieli sobie i opisali) opakowania, które powstały wyłącznie w celach promocyjnych. Zapytaj, jakiego rodzaju informacje można znaleźć na opakowaniu (nazwę produktu, nazwę i adres producenta, skład, datę produkcji, datę trwałości, sposoby użycia, rozmiar, pojemność opakowania, informacje o produkcie, zachętę do kupna, różne znaki i symbole). Wyjaśnij uczniom, że na opakowaniach znajduje się informacja, z jakich

materiałów zostały one wykonane. Zaprezentuj na przykładach sposoby znakowania opakowań ze względu na materiały z jakich zostały wykonane. Powiedz, że rodzaj materiału może być wyrażony w formie symbolu albo kodu numerycznego i może on być przedstawiony w formie trójkąta ze strzałkami z wpisanym kodem lub symbolem, albo obydwoma na raz. Narysuj na tablicy przykładowe oznaczenia.

Ponownie podziel uczniów na grupy (uczniowie mogą pracować w tych samych zespołach, co przy poprzednim zadaniu). Rozdaj grupom zestawy składające się z ok. 5-8 różnych opakowań. Poproś, aby grupy wykonały zadania zapisane na kartach pracy (załącznik do scenariusza zajęć). W przypadku młodszych uczniów możesz omawiać kolejne zadania w trakcie postępu prac.

Po zakończeniu prac poproś przedstawicieli grup, aby zaprezentowali te produkty, które można byłoby kupić bez opakowania (np. opakowanie od długopisu, piłki, filiżanki, reklamówka z księgarni, siatka od pomarańczy, tacka od pomidorów). Poproś, aby uczniowie odłożyli opakowania od tych produktów w jedno miejsce. Podkreśl, o ile można by zmniejszyć ilość odpadów w bardzo prosty sposób – wybierając produkt bez opakowania.

Następnie poproś o zaprezentowanie tych produktów, które można kupić w opakowaniu bardziej przyjaznym środowisku (np. ciastka na wagę lub w pojedynczym opakowaniu, a nie wielowarstwowym, kawa w torebce zamiast w puszcze, chusteczki w dużym opakowaniu zamiast 10 małych, dżem w słoiku zamiast w jednorazowych foremkach, podobnie śmietanka do kawy, cola w butelce zamiast w puszcze). Podkreśl, że dzięki właściwym decyzjom podjętym w sklepie ograniczylibyśmy ilość odpadów w koszu na śmieci.

Wyjaśnij, że odpady opakowaniowe stanowią około 1/3 odpadów komunalnych, a więc, ograniczając w prosty sposób ilość kupowanych i używanych przez nas opakowań, możemy łatwo zmniejszyć ilość produkowanych w naszych domach odpadów.

Ostatnia część lekcji poświęcona będzie specyficznemu rodzajowi opakowań, na który konsumenci mają ogromny wpływ. Będziemy zajmować się tym, w czym przynosimy zakupy do domu. Zapytaj, w czym można przynosić zakupy ze sklepu. Odpowiedzi zapisuj na tablicy (cienka jednorazowa foliówka, nieco mocniejsza reklamówka, torba papierowa, torba z polipropylenu, tzw. green bag, torba bawełniana lub lniana, kosz wiklinowy, plecak, kartonowe pudełko). Które torby są najczęściej używane? Które są najmniej ekologiczne? Weźcie pod uwagę surowiec, z którego została wykonana torba, określcie jej trwałość, odpowiedzcie, czy można ją naprawić, co się z nią dzieje, gdy się już zużyje? Czy jest wygodna, lekka, czy można ją nosić ze sobą w kieszeni? Poproś uczniów, aby powiedzieli, z jakich toreb oni korzystaliby najchętniej. Zaproponuj uczniom samodzielne ozdobienie przy pomocy szablonów (albo własnych pomysłów) toreb z tkaniny przy pomocy farb akrylowych, pastelów do tkanin albo markerów niespieralnych. Taka torba może pokazywać wasz charakter, być waszym wyróżnikiem, można ją też podarować bliskiej osobie, albo sprzedać na kiermaszu. Koszt niebarwionej torby z surówki bawełnianej to wydatek rzędu 3-4 zł (producenta można znaleźć w Internecie). A może sami uszyjecie torby? **Pomysły na działania – Uszyj sobie torbę!**

Na zakończenie rozdaj uczniom wykreślankę (dołączona do scenariusza).

Karta pracy:

- Obejrzyjcie dokładnie opakowania, które otrzymaliście i wykonajcie poniższe polecenia, odpowiedzi wpiszcie do tabeli. Narysujcie w pierwszej kolumnie tabeli wszystkie otrzymane opakowania.
- W drugiej kolumnie zapiszcie jaki produkt znajdował się w opakowaniu. Znajdźcie na opakowaniu symbol mówiący z jakiego materiału zostało ono wykonane, skorzystajcie z tabeli pt. „Znakowanie opakowań”. Wynik zapiszcie w trzeciej kolumnie. (W przypadku młodszych uczniów wystarczy wpisać: szkło/papier/metal/plastik/tkanina/drewno.)
- W czwartej kolumnie wpiszcie czy dany produkt wymaga opakowania (tak), czy też może być sprzedawany bez opakowania (nie).
- W ostatniej kolumnie podajcie alternatywne opakowania (jakich innych, bardziej ekologicznych opakowań można by użyć do zapakowania produktu) i wyjaśnijcie dlaczego są lepsze.

Opakowania:
 w poziomie od góry: skrzynia, łubianka, papier, kubek, beczka, kontener,
 flakon, wyłoczek, butelka, wiadro, tubka, saszetka, karton, pudło,
 w pionie od lewej: tacka, puszka, folia, tuba, torebka, kosz, słoik, celofan, słoik, pudełko, koperta, pojemnik, siatka

i Załącznik – wykreślanka
 Znajdźcie i zakreślcie 27 słów określających różne rodzaje opakowań, pozostające litery odczytywane w poziomie złożą się na rozwiązanie.

Grid of letters for word search. Words to find (marked with asterisks in the original image):
 *pudełko, *torebka, *saszetka, *tuba, *torebka, *kosz, *słoik, *celofan, *słoik, *pudełko, *koperta, *pojemnik, *siatka, *tacka, *puszka, *folia, *tuba, *torebka, *kosz, *słoik, *celofan, *słoik, *pudełko, *koperta, *pojemnik, *siatka

i Załącznik – wykreślanka
 Znajdźcie i zakreślcie 27 słów określających różne rodzaje opakowań, pozostające litery odczytywane w poziomie złożą się na rozwiązanie.

Scenariusz: A ty jak myślisz?

Cel zajęć: nakłonienie młodzieży do określenia własnego stosunku do różnych zachowań konsumenckich.

Cele operacyjne:

- uczeń potrafi wyrazić własną opinię i dostrzega różnorodność w sposobie podejścia do wybranych zagadnień,
- prowadzi dyskusję, argumentuje i szuka kompromisu,
- ilustruje wybrane twierdzenia.

Materiały: papier, kredki lub farby, powielone karty pracy w ilości odpowiadającej liczbie uczniów.

Czas trwania: 1 godz. lekcyjna.

Miejsce zajęć: sala lekcyjna.

Grupa wiekowa: 4 – 6 klasa szkoły podstawowej, 1–3 klasa gimnazjum.

Przebieg zajęć:

Rozdaj uczniom przygotowane karty pracy dla tego scenariusza. Poproś uczniów, by ustosunkowali się do wymienionych w karcie pracy zdań, odpowiednio zaznaczając: „tak”, „nie”, „nie mam zdania”. Po zakończeniu pracy indywidualnej, młodzież dobiera się w trójki. Wyznaczamy czas (10-15 minut). Zadaniem uczniów jest porównać i przedyskutować swoje wybory, szczególnie jeśli się one różnią. Za pomocą argumentów przekonują kolegów o odmiennych poglądach do swoich racji. Grupy ustalają wspólne stanowisko. Każda trójka wybiera lidera, którego zadaniem będzie zreferowanie decyzji grupy w kolejnym etapie. Następnie trójki łączą się w szóstki i ponownie następuje porównanie opinii.

Uczniowie w toku dyskusji starają się ustalić wspólne stanowisko. Po zakończeniu przedstawiciele szóstek prezentują decyzje swoich grup na forum klasy. Porównujemy opinie poszczególnych grup. Jeśli uwidocznia się rozbieżności ponownie rozpoczynamy wymianę argumentów.

zgadzam się

nie zgadzam się

nie wiem
nie mam opinii na ten temat

* wybierz odpowiednie pole

<p>nie szata zdobi człowieka (ważne jakimi jesteśmy ludźmi)</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>kupowanie w sklepach z używaną odzieżą jest trendy, bo w ten sposób chronimy środowisko</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>kobiety łatwiej od mężczyzn ulegają promocjom</p> <p>☐ ☐ ☐</p>
<p>spędzanie czasu w wielkich centrach handlowych to bardzo dobry sposób na odpoczynek po szkole lub pracy</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>ładne opakowanie jest odzwierciedleniem wysokiej jakości produktu</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>mężczyźni w mniejszym stopniu zwracają uwagę na cenę produktu niż kobiety</p> <p>☐ ☐ ☐</p>
<p>sklepy powinny rozdawać klientom jednorazowe torby foliowe za darmo</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>segregowanie odpadów powinno być obowiązkowe</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>nie kupuję książek, chronię w ten sposób drzewa</p> <p>☐ ☐ ☐</p>
<p>uważam, że prezenty zawsze powinny być ładnie zapakowane, bez względu na to, że zużywamy papier i wstążki</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>powinniśmy produkty żywnościowe czy przemysłowe kupować w dużych opakowaniach zamiast w kilku małych</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>lepiej wybrać torbę papierową niż plastikową, chociaż do produkcji papieru trzeba wycinać drzewa</p> <p>☐ ☐ ☐</p>
<p>zakupy mają dawać przyjemność, nie możemy ciągle przejmować się przyrodą</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>powinniśmy kupować produkty w małych opakowaniach, bo te w dużych mogą nam się zepsuć lub przeterminować zanim je zużyjemy</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>lepiej wybrać napój w opakowaniu plastikowym, które się nie potłucze i jest lekkie, niż w szklanym</p> <p>☐ ☐ ☐</p>
<p>reklamy pozwalają zapoznać się z produktem i dzięki nim zakupy są łatwiejsze</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>lepiej dostać jeden porządny prezent na urodziny niż kilka drobiazgów</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>od prezentów ważniejszy jest czas fajnie spędzony razem</p> <p>☐ ☐ ☐</p>
<p>kupując ubranie lub buty, zawsze patrzę na markę produktu</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>wolałbym/wolałabym, żeby do produktów nie dołączano tzw. gratisów, ale żeby były tańsze</p> <p>☐ ☐ ☐</p>	<p>należy korzystać z promocji, bo może się już nigdy nie powtórzyć</p> <p>☐ ☐ ☐</p>

Scenariusz: Ekologiczne zakupy – co to znaczy?

Cel ogólny: ustalenie hierarchii cech świadczących o tym, czy zakupy można nazwać ekologicznymi.

Cele operacyjne:

- uczeń wymienia preferencje konsumentów, które byłyby przyjazne dla środowiska naturalnego,
- ocenia wpływ handlu na stan środowiska przyrodniczego oraz stan zdrowia ludzi,
- rozumie konieczność wprowadzania zasad gry,
- potrafi argumentować swoje zdanie.

Czas trwania: 1 godz. lekcyjna.

Miejsce: sala lekcyjna.

Materiały: komplety gry odpowiadające liczbie grup (składające się z planszy i 24 kart, w załącznikach), arkusz papieru.

Przebieg zajęć:

Wyjaśnij uczniom, że podczas dzisiejszych zajęć zagrają w grę o nazwie „poker kryterialny”. Gra składa się z planszy podzielonej na obszary o różnych stopniach ważności (1 – najważniejsze, 3 – najmniej ważne) oraz 24 kart.

Gra odbywa się w 4-osobowych zespołach. Każdy zespół otrzymuje planszę do gry oraz zestaw 24 kart. Wyznaczona osoba tasuje karty i rozdaje kolegom (każdy uczeń otrzymuje 6 kart). Gra polega na ułożeniu wszystkich kart na planszy, po zakończeniu plansza z ułożonymi kartami ma odzwierciedlać pogląd grupy na cechy decydujące o ekologiczności zakupów, tzn. w polach oznaczonych cyfrą 1 powinny znaleźć się najważniejsze według uczniów cechy, w polach oznaczonych cyfrą 2 – mniej ważne, a w polach z 3 mające najmniejsze znaczenie.

Zaczynający grę uczeń wybiera ze swego zestawu kartę z opinią, która według niego jest najważniejsza i kładzie ją na planszy z kryteriami pierwszorzędnymi (oznaczonymi cyfrą 1). Następni uczniowie postępują tak samo. W kolejnych rundach układane są karty opisujące (według uczniów) cechy drugo- czy trzeciorzędne. Jeśli uczeń uzna, że jego karta powinna znaleźć się w obszarze, który już jest zajęty może wnioskować do grupy o zmianę karty. Jeśli grupa zatwierdzi argumenty gracza chcącego dokonać wymiany, może on położyć kartę na planszy, a odrzucona karta wraca do osoby, która ją wcześniej położyła. Gra kończy się, gdy wszystkie karty znajdują się na planszy.

Po zakończeniu gry przez wszystkie grupy poproś przedstawicieli grup, aby podali kryteria, które grupa uznała za najważniejsze oraz by przedstawili argumenty, które przeważą o wyborze tych, a nie innych cech ekologicznych zakupów. Wszystkie kryteria pierwszorzędne zapisujemy na arkuszu papieru. Jeśli kryteria będą się powtarzać w różnych grupach zaznaczamy to np. gwiazdkami czy podkreśleniami, by uzyskać kompletny obraz opinii i oczekiwań uczniów.

Powstałą hierarchię można wykorzystać przy późniejszych działaniach. W oparciu o nią uczniowie mogą przygotować plakaty, ulotki zachęcające do ekologicznych zakupów, albo zaplanować kampanię promującą zakupy ekologiczne. Dzięki wyłonieniu najważniejszych cech dowiemy się, na które treści kłaść szczególny nacisk w planowanych działaniach.

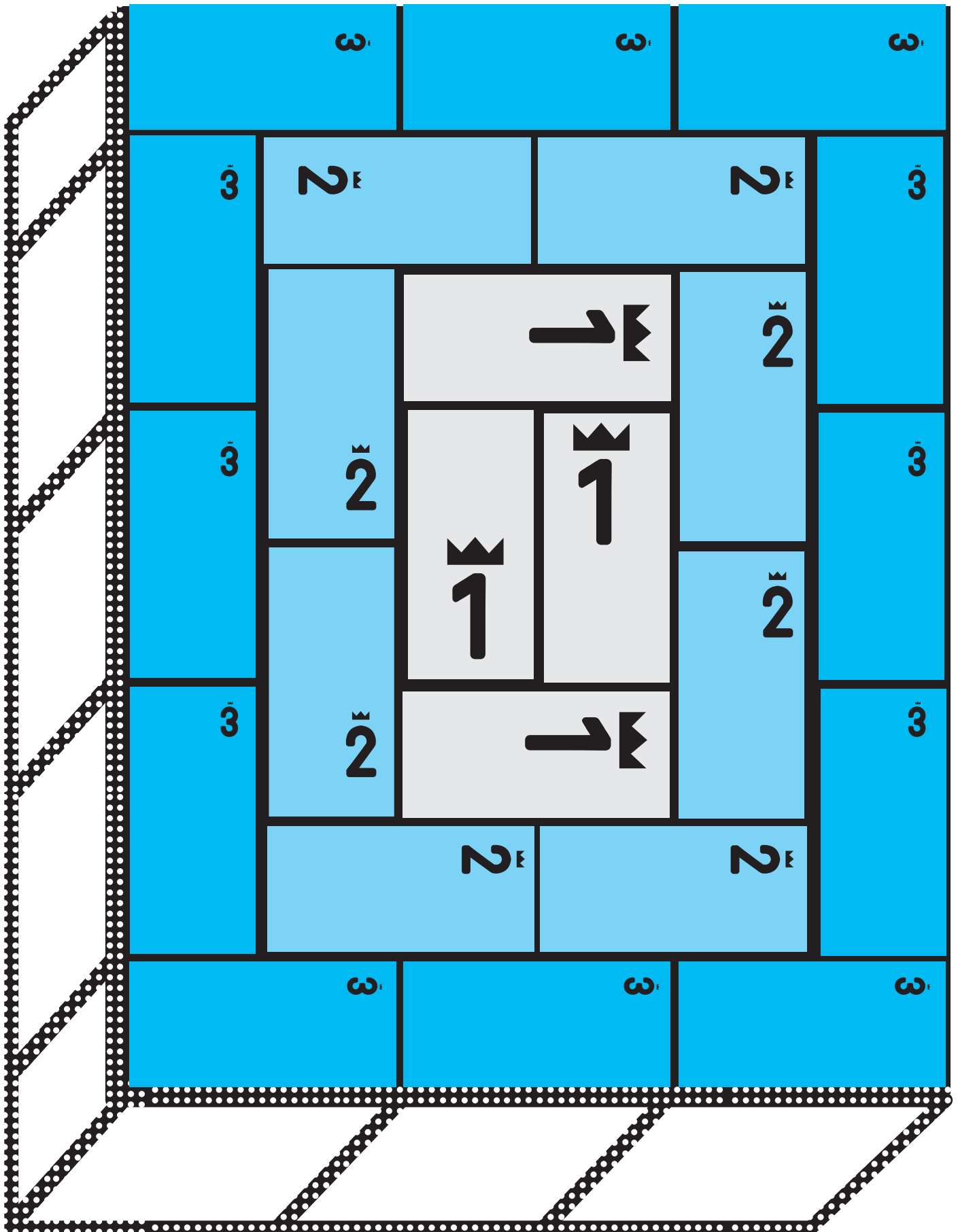
POKER KRYTERIALNY – KARTY

			
kupowanie produktów trwałych	kupowanie produktów wysokiej jakości	kierowanie się ceną produktu	
nieuleganie promocjom	używanie wielorazowych toreb na zakupy	kupowanie produktów bez opakowania bądź w opakowaniu ekologicznym	
kupowanie produktów przyjaznych środowisku z certyfikatami ekologicznymi	kupowanie rzeczy bezpośrednio od producenta	kupowanie produktów, które w razie potrzeby będzie można naprawić	
kupowanie produktów wyprodukowanych lokalnie (w najbliższej okolicy, w Polsce)	wybieranie produktów sprawdzonych marek	kupowanie wyłącznie rzeczy naprawdę potrzebnych	
kupowanie produktów intensywnie reklamowanych	kupowanie produktów używanych	kupowanie produktów zdrowych i bezpiecznych	
kupowanie produktów, które się szybko zużywają lub się nie psują (np. proszek do prania, płyn do mycia naczyń) w dużych opakowaniach	wcześniejsze przygotowanie listy zakupów i trzymanie się jej	kupowanie produktów ładnie opakowanych	
kupowanie produktów, które po zużyciu nadają się do recyklingu	dokładne czytanie metki (skład, pochodzenie, trwałość, warunki gwarancji, certyfikaty i ekoznaki)	unikanie produktów firm, które są znane z tego, że niszczą środowisko	
niekupowanie rzeczy, z których korzystamy rzadko, a można je pożyczyć, ewentualnie kupić tę rzecz z kimś „na spółkę” np. namiot, kosiarka, książka	unikanie zakupów w barach czy kawiarniach, gdzie wykorzystuje się naczynia jednorazowe	unikanie w miarę możliwości produktów, które po zużyciu stają się niebezpiecznymi odpadami (baterie, lakiery, leki)	
			

POKER KRYTERIALNY

Scenariusz: Zabierz głowę na zakupy

Cel zajęć: uświadomienie uczniom, że nasze codzienne zakupy mają wpływ na środowisko i są pierwszym krokiem w ograniczaniu ilości odpadów komunalnych. Nauczenie pozytywnych nawyków związanych z zakupami.

Cele operacyjne:

- uczeń potrafi ocenić, które opakowania są najbardziej przyjazne środowisku,
- wymienia preferencje konsumentów, które byłyby przyjazne dla środowiska naturalnego,
- unika zbędnych opakowań i wybiera opakowania ekologiczne,
- ocenia wpływ handlu na stan środowiska przyrodniczego,
- potrafi argumentować swoje stanowisko dotyczące etyki w dokonywaniu zakupów,
- tworzy kodeks dobrych zakupów,
- potrafi wyjaśnić zalety wielorazowych toreb na zakupy,
- rozumie wady konsumpcyjnego stylu życia,
- ma świadomość swojego osobistego wpływu na stan środowiska.

 Czas trwania: 2 godz. lekcyjne.

 Miejsce zajęć: sala lekcyjna.

 Materiały: papier makulaturowy do notatek, pisaki, różnorodne produkty (ewentualnie same opakowania) spożywcze i przemysłowe, w różnorodnych opakowaniach, wielkościach, oznaczone symbolami (warto przygotować po kilka rodzajów jednego produktu, np. kilka różnych i odmiennie opakowanych mydeł, kawy, ciastek, soków), dowolna mapa świata formatu co najmniej A4.

Przebieg zajęć:

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy, a następnie poproś, by przygotowali listę codziennych zakupów spożywczych, gospodarczych, przemysłowych. Listy powinny zawierać 10 artykułów spożywczych i 10 przemysłowych. Przy poszczególnych produktach powinna znaleźć się informacja, z jaką częstotliwością produkt jest kupowany (np. codziennie, raz w tygodniu, co 2-3 tygodnie, raz w miesiącu, raz do roku) oraz w jakim najczęściej jest opakowaniu. Listę można sporządzić w formie tabeli. Grupy prezentują swoje listy zakupów, omawiając jednocześnie wymieniane produkty (jak są opakowane, jak często rodzina kupuje wybrany produkt). Zbierz listy zakupów – będziemy ich używać w dalszej części zajęć.

Następnie rozdaj grupom wcześniej przygotowane zestawy różnorodnych produktów (bądź samych opakowań). Każdy zestaw powinien składać się z pięciu do ośmiu produktów zarówno w opakowaniach przyjaznych środowisku (albo bez opakowania, np. jabłko czy ołówek), jak i w opakowaniach nieekologicznych (np. napój w puszcze lub jednorazowe pojemniczki dżemu).

Wśród produktów powinny być artykuły pierwszej potrzeby jak i takie, bez których moglibyśmy się obyć. Każda grupa powinna dostać inne produkty.

W grupach uczniowie zastanawiają się:

- które rzeczy są zapakowane ekologicznie, które nie (należy zwrócić też uwagę na wielkość opakowań czy nie są za małe (np. jednorazowe dzemy) albo, czy nie są zbyt wielkie – wówczas produkt może się zmarnować zanim zdążymy go zjeść. Z czego opakowania są wykonane? – czy są bezpieczne dla żywności, czy łatwo się rozłożą, czy są wygodne, czy spełniają swoje funkcje ochronne? Czy nie dałoby się kupić tego samego produktu w innym opakowaniu?
- które z tych rzeczy można nazwać zdrowymi?
- które są niezbędne (zaspokajają podstawowe potrzeby), które są potrzebne (ale da się bez nich przeżyć), a które są zbyteczną zachcianką?

Poproś uczniów, aby zaprezentowali swoje przedmioty na forum klasy.

Następnie poproś uczniów, aby sprawdzili na opakowaniu skąd pochodzą produkty (skąd do nas dotarły). Rozdaj każdej grupie mapę świata i zwróć się do uczniów, by zaznaczyli miejsca pochodzenia produktów (możecie to także zrobić na jednej wspólnej mapie powieszanej na tablicy lub krążącej od grupy do grupy). Poproś, aby uczniowie zastanowili się czy to dobrze, że kupujemy mydło z Francji, zielony groszek z Węgier, a jabłka z Holandii? Czy analogiczne produkty powstają w Polsce? Jakie są konsekwencje, skutki długiego transportu (koszty, zanieczyszczanie środowiska, konserwowanie chemiczne)?

Wspólnie zastanawiamy się, o czym jeszcze powinniśmy pamiętać robiąc zakupy – z czego produkt jest wykonany, czy firma niszczy środowisko, czy testuje swoje produkty na zwierzętach, czy wykorzystuje dzieci do pracy, w jakich warunkach przebywają pracownicy. W zależności od grupy wiekowej możesz pominąć lub rozwinąć pewne zagadnienia związane z etyką firm.

Jeśli wcześniej realizowałeś z uczniami zajęcia o ekoznakach, to możesz dołączyć pytanie o oznakowanie poszczególnych produktów jako dodatkowy element omawiania produktów. Jeśli nie zajmowaliście się wcześniej znakowaniem towarów, na pewno pojawią się pytania dotyczące tajemniczych znaków (zarówno znaków towarowych jak i znaków ekologicznych) pojawiających się na produktach. Warto wówczas mieć przygotowane informacje nt. znaków (czego dotyczą, kto je przyznaje, na jakich produktach można je znaleźć) – informacje na ten temat można znaleźć na stronie kampanii Kupuj Odpowiedzialnie [źródło: <http://ekonsument.pl>] oraz Zielony Znak [źródło: <http://zielonyznak.pl>]. Innym rozwiązaniem jest przygotowanie przez uczniów katalogu symboli, które można znaleźć na produktach i zaprezentowanie go na kolejnym spotkaniu. **Scenariusz: Symbole Ekologiczne, Załącznik – Ekoznaki**

Poproś uczniów, by na podstawie rozmów z pierwszej części zajęć spisali „Kodeks dobrych zakupów” (kodeks można tworzyć wspólnie lub w grupach). Uczniowie wypisują wszystkie cechy idealnych zakupów. Zwróć uwagę, by w kodeksie znalazły się wszystkie poruszane wcześniej kwestie. Powinien być sformułowany jasnym językiem i czytelnie zapisany. Kodeks można powiesić w widocznym miejscu, uczęszczanym przez uczniów, np. przy szkolnym sklepiku. Warto także przepisać go na komputerze i powielić, tak aby uczniowie mogli zabrać go do domu i zaprezentować rodzicom.

Kodeks dobrych zakupów

- Kupuj mniej – rezygnuj z rzeczy, których tak naprawdę nie potrzebujesz.
- Na zakupy wybieraj się z listą zakupów.
- Zawsze zabieraj na zakupy własną torbę wielokrotnego użytku. Nie bierz ze sklepów jednorazowych torebek.
- Unikaj produktów nadmiernie i niepotrzebnie opakowanych. Wybieraj opakowania zwrotne, biodegradowalne, a przynajmniej takie, które można wykorzystać jako surowiec wtórny.
- Napoje kupuj w butelkach zwrotnych – unikaj jednorazowych butelek, puszek czy kartoników.
- Wybieraj produkty trwałe, wielorazowe i dobrej jakości, a unikaj jednorazowych (np. długopisy, kubki, tacki, sztuczce) i produktów kiepskiej jakości, które mogą za chwilę się zepsuć.
- Zanim kupisz zastanów się, czy mógłbyś potrzebną Ci rzecz pożyczyć od kogoś lub kupić z kimś „na spółkę” (np. książkę, namiot, kosiarkę). Może daną rzecz da się odkupić od kogoś lub kupić w sklepie z używanymi rzeczami?
- Rezygnuj z zakupów w barach, gdzie korzysta się z naczyń jednorazowych.
- Wybieraj produkty bezpieczne, zdrowe, niealergizujące.
- Wybieraj produkty nadające się do ponownego, wielokrotnego wykorzystania.
- Wybieraj produkty po zużyciu których nie pozostają odpady niebezpieczne.
- Zwracaj uwagę na miejsce i sposób produkcji (kupujemy lokalnie – pamiętaj, że transport obciąża środowisko).
- Dokonuj świadomych zakupów, nie ulegaj bezmyślnie promocjom.
- Zawsze sprawdzaj skład produktu, datę przydatności, warunki gwarancji.
- Wybieraj produkty z certyfikatami ekologicznymi.

Scenariusz: Symbole ekologiczne

Cel ogólny: zapoznanie uczniów z podstawowymi ekoznakami i innymi znakami spotykanymi na opakowaniach, a także oznakowaniem dotyczącym materiałów opakowaniowych.

Cele operacyjne:

- uczeń prawidłowo rozpoznaje 5-8 (w zależności od wieku) podstawowych ekoznaków,
- ćwiczy umiejętności samodzielnego interpretowania znaków,
- rozumie pojęcie: symbol,
- potrafi korzystać z tabeli „Europejski system znakowania materiałów opakowaniowych”,
- na podstawie oznakowania na opakowaniu oraz tabeli potrafi powiedzieć z jakiego materiału wykonane jest opakowanie.

Czas trwania: 1 godz. lekcyjna.

Miejsce zajęć: sala lekcyjna.

Materiały: kartki do rysowania i kredki, pisaki, zestaw różnych znaków i symboli (drogowych, towarowych, firmowych itp.), zestaw opakowań z różnymi znakami.

Przebieg zajęć:

Zajęcia wymagają wcześniejszego przygotowania, tzn. zebrania sporej ilości opakowań z różnymi symbolami i znakami, ale także innych znaków, np. drogowych, symboli matematycznych. Do przygotowań możesz zaangażować uczniów, jednak przed rozpoczęciem zajęć sprawdź, czy masz wszystkie konieczne rodzaje znaków ekologicznych i ewentualnie uzupełnij brakujące.

Zajęcia rozpocznij od pytania: co to jest symbol i do czego służą symbole? Poproś, aby uczniowie wymienili przykładowe symbole. Zapytaj, czy przedstawione symbole są dla wszystkich zrozumiałe, czy też uczymy się rozpoznawania symboli przez całe życie. Wyjaśnij, że symbole są właściwe dla danej kultury, kręgu osób, które potrafią je odczytać we właściwy sposób, np. znak drogowy z wizerunkiem jelenia dla kierowcy oznacza, że na drodze można napotkać dzikie zwierzęta. Zapytaj, jakiego rodzaju symbole są najczęściej używane w szkole, na drogach, w sklepie. Dlaczego symbole stały się takie popularne? Czy współczesny świat bez symboli i różnego rodzaju znaków może funkcjonować?

Rozłóż wszystkie zebrane symbole (znaki, loga) tak, aby były dobrze widoczne dla uczestników zajęć. Poproś uczniów, aby przyjrzeni się im i postarali w jakiś sposób podzielić te znaki, wymyślić kategorie, według których można byłoby je posegregować, np. ze względu na kształt, kolor, zastosowanie (znaki drogowe, loga firm, znaki produktowe, znaki matematyczne, symbole chemiczne). Następnie poproś uczniów, aby spośród znaków wybierali te, które związane są w jakiś sposób z ochroną środowiska. Pozostawcie je na stole, a pozostałe symbole zbierz i odłóż na bok. Porozmawiajcie o wybranych znakach, zapytaj, czy uczniowie wiedzą, co one oznaczają, a może z czymś się im kojarzą. Nie musicie omawiać wszystkich znaków, chodzi tu tylko o zaciekawienie uczniów. Przejdź do kolejnej części zajęć.

W przypadku młodszych uczniów (klasy 3-5 SP): podziel ich na 8 zespołów, rozdaj poszczególnym grupom opakowania z wybranym znakiem (każda grupa będzie zajmować się innym ekoznakiem), papier formatu co najmniej A3 oraz informacje nt. danego znaku. Poproś uczniów, aby zapoznali się z opisem znaku oraz prze-

rysowali znak w dużym powiększeniu na kartkę (tak aby zajmował 2/3 kartki), a poniżej napisali własnymi słowami czego dotyczy. Poproś, by zastanowili się na jakich produktach można go znaleźć.

W przypadku starszych uczniów (począwszy od kl. 6 SP): podziel ich na 3–4 osobowe zespoły i rozdaj każdej grupie 4 produkty z ekoznakami oraz powielony załącznik z ekoznakami. Zadaniem uczniów będzie odnalezienie wszystkich znaków na opakowaniach i przerysowanie ich na kartkę, a następnie odnalezienie ich opisów w załączniku oraz zapisanie przy znaku czego dany znak dotyczy. Na początku uprzedź uczniów, że nie wszystkie znaki, które znajdą na opakowaniu, są opisane w informatorze. W przypadku tych znaków uczniowie pozostawiają puste miejsca na opis, chyba że znają znaczenie danego znaku, wówczas wpisują je obok rysunku. Po zakończeniu zadania poszczególne grupy prezentują swoje prace. Rysunki wywieszamy w widocznym miejscu.

Po zakończeniu pracy poproś uczniów o zaprezentowanie znaków, które znalazły się na ich opakowaniach i których znaczenia znają. Na koniec pozostaje omówienie znaków, które nie znalazły się w załączniku. Być może ktoś w klasie wie, jakie jest ich znaczenie. Zastanówcie się, czego może dotyczyć dany znak, niech wskazówką będzie informacja na jakiego rodzaju produktach się on pojawia. Jeśli wiesz coś na temat nieopisanych znaków opowiedz o nich uczniom. Być może niektóre z nich nie są znakami, lecz elementem graficznym zachęcającym do kupienia produktu, a nie będącym oficjalnym znakiem.

W przypadku, gdy nadal nie wszystkie znaki zostały rozszyfrowane, poproś uczniów, aby w ramach pracy domowej odnaleźli w Internecie wyjaśnienie tych symboli. Możesz zaproponować chętnym uczniom przygotowanie artykułu o znakach do gazetki szkolnej.

Ekoznaki

Łabędź – wspólny dla krajów skandynawskich ekologiczny znak towarowy, oznacza że produkty mają mniejszy negatywny wpływ na ludzi i środowisko naturalne niż inne towary z tej samej grupy. Znankowi graficznemu powinien towarzyszyć krótki opis wyjaśniający proekologiczny charakter produktu.

Błękitny Anioł – ten niemiecki znak oznacza, że produkty są bardziej przyjazne środowisku w porównaniu z innymi artykułami z tej samej grupy towarów. Certyfikat jest przyznawany po analizie całego cyklu życia produktu od produkcji, poprzez użytkowanie produktu do zagospodarowania odpadów. Znankowi towarzyszy krótkie wyjaśnienie proekologicznego charakteru produktu.

Ecolabel – znak Unii Europejskiej, przyznawany na podstawie skróconej analizy cyklu życia produktu. Analizowane jest m.in. pozyskiwanie surowców, produkcja, transport, użytkowanie produktu i jego utylizacja.

Produkcja ekologiczna – znak Unii Europejskiej oznacza, że co najmniej 95% składników produktu

zostało wyprodukowanych metodami ekologicznymi co było nadzorowane w czasie procesu produkcji. Na produktach dodatkowo musi znaleźć się nazwisko lub nazwa producenta, przetwórcy i sprzedawcy, a dodatkowo nazwa i kod jednostki certyfikującej.

EKO-znak – polski znak ekologiczny przyznawany jest produktom niepowodującym negatywnych skutków dla środowiska oraz spełniającym ustalone kryteria dotyczące ochrony zdrowia, środowiska i ekonomicznego wykorzystania zasobów naturalnych w trakcie całego cyklu życia produktu.

Ekoland – polski znak informujący o tym, że produkty żywnościowe wyprodukowane zostały metodami ekologicznymi w gospodarstwach rolnych posiadających zgodny z prawem certyfikat. Na opakowaniu oprócz znaku powinny znaleźć się napis „produkt rolnictwa ekologicznego” oraz nazwa producenta, numer certyfikatu zgodności, nazwa upoważnionej jednostki certyfikującej i jej numer identyfikacyjny.

Zielony Punkt – producent wniósł wkład finansowy w budowę i funkcjonowanie systemu odzysku i recyklingu odpadów polskiej organizacji Rekopol. Znak nie odnosi się do produktu ani opakowania. Mówi jedynie o tym, że producent wniósł dobrowolną opłatę wspierającą recykling odpadów zgodnie z zasadami

wynikającymi z przepisów prawa polskiego i Unii Europejskiej w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych. Uwaga: znak ten mylony jest często ze znakiem określającym produkt nadający się do przetworzenia.

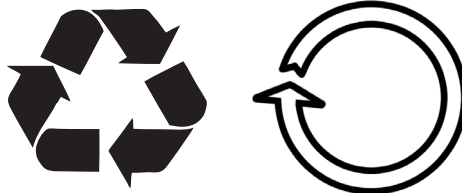
Znak certyfikacyjny Fairtrade – znak ten przyznawany jest przez międzynarodową organizację FLO (Fairtrade Labeling Organizations International). Opracowuje ona standardy, które muszą spełniać producenci certyfikowani Fairtrade (zakaz pracy dzieci, uprawa z poszanowaniem środowiska naturalnego) oraz warunki wymiany handlowej (jakich muszą przestrzegać eksporterzy, importerzy oraz sprzedawcy (sprawiedliwa cena, premia na projekty rozwojowe, terminowe płatności, długofalowe kontrakty)). Certyfikacja tym znakiem obejmuje takie produkty jak: banany, cukier, herbatę, kakao, kawę, komosę ryżową (quinoa), miód, owoce suszone, owoce i warzywa świeże, soki, orzechy/ziarna oleiste, przyprawy, ryż, wino, kwiaty cięte, rośliny ozdobne oraz piłki sportowe.

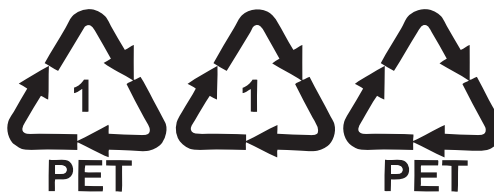
Nie testowane na zwierzętach – w fazie badań produkt nie był testowany na zwierzętach. Najczęściej występuje na kosmetykach. Jest dobrowolną deklaracją producenta.

Bezpieczny dla ozonu – produkt nie zawiera freonów, które niszczą powłokę ozonową.

Opakowanie nadaje się do recyklingu – znak informuje, że opakowanie nadaje się do ponownego wykorzystania, czyli recyklingu. Znak występuje w także w wariacie okrągłym (strzałki tworzą okrąg). Symbol składający się ze strzałek występuje także w postaci zawierającej symbol literowy lub liczbowy wpisany w trójkąt, np.:

W tym przypadku symbol oznacza materiał, z jakiego zostało wyprodukowane opakowanie (powyższy symbol oznacza PET – politereftalan etylenu, rodzaj plastiku). Takie znaki są elementem Systemu Znakowania Opakowań obowiązującego w Unii Europejskiej, w którym materiał opakowaniowy określony jest kodem numerycznym (np. 1 dla PET) i/lub symbolem literowym (np. PET). Każdy materiał ma zatem przypisany kod numeryczny oraz literowy.

Ćwiczenia aktywizujące – Tabela – Znakowanie opakowań

Znak CE – towar został wyprodukowany zgodnie z przepisami obowiązującymi w Unii Europejskiej. Obowiązkowy dla ponad dwudziestu grup produktów, w tym urządzeń elektrycznych, zabawek.

Scenariusz: Reanimacja – wyrzucać czy naprawiać?

Cel ogólny: zwrócenie uwagi na niepotrzebną konsumpcję i ogromne możliwości regeneracji wielu przedmiotów.

Cele operacyjne:

- uczeń rozumie, dlaczego warto kupować produkty trwałe i wysokiej jakości,
- uzasadnia dlaczego warto naprawiać rzeczy zamiast je wyrzucać i zastępować nowymi,
- potrafi wymienić, które rzeczy są wciąż naprawiane, zna słownictwo związane z naprawami, wymienia nazwy zawodów związane z naprawami (serwis, reperacja, naprawa, mechanik, elektryk, hydraulik, informatyk),
- wymienia kilka ginących zawodów (kaletnik, szewc, introligator, ślusarz, repasantka, krawiec).

Czas trwania: 1 godz. lekcyjna + prezentacja prac grup w późniejszym terminie (np. po 2 tygodniach).

Miejsce zajęć: sala lekcyjna.

Materiały: kartki do notatek, pisaki, tablica, kreda.

Przebieg zajęć:

Poproś uczniów, aby podali przykłady przedmiotów, które zostały wyrzucone i zastąpione nowymi, bo się zepsuły lub zestarzały (np. radio, rozdarte dżinsy, rozklejone buty, torba z zepsutym zapięciem, parasol, drukarka, nożyczki, sprzęt AGD, telefon, komputer, lalka, kartridż do drukarki). Czy uczniowie przypominają sobie takie rzeczy, które pomimo zepsucia zostały naprawione (np. samochód, rower, komputer, telefon, koło w samochodzie, kurtka czy bluzka, aparat fotograficzny, okulary, pralka)? Zarówno wyrzucone, jak i naprawione przedmioty wypisz na tablicy w kolumnach. Możesz samemu uzupełnić listę tak, aby była jak najbardziej różnorodna.

Przeprowadź krótką dyskusję nt. lepiej wyrzucać czy naprawiać? Wybierz jednego ucznia, który będzie notować najważniejsze argumenty. Poproś, aby w jednym końcu sali (np. pod tablicą) stanęli uczniowie, którzy uważają, że lepiej jest naprawiać zepsute przedmioty jeśli jest taka możliwość, a w drugim końcu sali by stanęli uczniowie, którzy uważają, że nie ma sensu naprawiać, lepiej jest kupić nową rzecz. Poproś obie strony o przedstawienie argumentów.

Przykładowe argumenty za kupowaniem: w pewnych sytuacjach lepiej kupić nową rzecz, np. nowa lodówka czy pralka, jeśli poprzednia była bardzo stara i bardzo energochłonna, a nowa jest wysokiej klasy energetycznej, stary kineskopowy monitor od komputera na nowy płaski, który jest zdrowszy dla oczu i energooszczędny. Komputer był już zbyt przestarzały i nie można było wgrać najnowszych programów. Czasami naprawa jest niewiele tańsza, a nawet droższa niż kupno nowej rzeczy.

Przykładowe argumenty za naprawianiem: oszczędność – nie tworzymy nowych śmieci, chronimy środowisko, gdyż nie trzeba zużywać surowców, energii i wody do produkcji; naprawy – zazwyczaj dokonujemy lokalnie, a nowe produkty przyjeżdżają z drugiego końca świata i ich transport niszczy środowisko.

Poproś uczniów, aby postarali się wypracować wspólne stanowisko. Dla ułatwienia protokołant może zreferować przedstawione wcześniej argumenty. W dyskusji należy też zwrócić uwagę na rolę, jaką odgrywa świadome i przemyślane kupowanie – jeśli kupimy produkt trwały i wysokiej jakości, to nie zepsuje się on tak szybko jak „pozornie” tani przedmiot, który bardzo szybko trzeba zastępować nowym.

Następnie podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy i poproś, żeby grupy przepisały z tablicy nazwy zepsutych rzeczy (zapisane na początku lekcji) i obok wpisały nazwy zawodów związanych z naprawami danych przedmiotów (np. mechanik, wulkanizator, elektryk, hydraulik, informatyk, kaletnik, szewc, ślusarz, krawiec, parasolnik). Jeśli uczniowie nie znają odpowiednich określeń zawodów albo zawody te nie mają nazwy, poproś o pozostawienie wolnego miejsca. Zwróć uwagę, by grupy na zmianę prezentowały jeden przedmiot, uzupełniając wypowiedzi uczniów w razie potrzeby. Po zakończeniu niechaj uczniowie podkreślą te przedmioty, które potrafi naprawić ktoś z ich najbliższej rodziny (np. zaszyć rozdarte spodnie, naprawić komputer, rower).

Na zakończenie, jeśli do dzwonka pozostało jeszcze trochę czasu, zaproponuj uczniom, aby wymyślili rymowane hasła zachęcające do napraw zamiast kupowania nowych rzeczy.

Zadanie domowe:

Podziel uczniów na grupy i przedstaw zadania do wykonania w domu. Każda grupa otrzymuje zadanie dotyczące innego obszaru napraw. Praca polegać będzie na wykonaniu listy adresowej z punktami napraw (naprawa sprzętu AGD, naprawa telefonów komórkowych, naprawa komputerów, naprawa obuwia, naprawa samochodów, naprawa sprzętu RTV, naprawa rowerów, inne). Lista może być wykonana w postaci mapy miejscowości z zaznaczonymi punktami, katalogu, mapy internetowej, posteru (plakatu). Zwróć uczniom uwagę, że nie ma to być przepisana z Internetu lista punktów, lecz szczegółowa sprawdzona informacja na temat tych miejsc. Uczniowie powinni sprawdzić, co dokładnie można w danym miejscu naprawić, ile czasu zazwyczaj trwają typowe prace, w jakich godzinach punkt jest czynny itp. Praca może być uzupełniona wywiadami z pracownikami tych miejsc. Dodatkowo lista profesjonalnych punktów napraw może zostać uzupełniona informacjami o osobach z kręgu rodziny czy znajomych uczniów (oczywiście za ich zgodą), które potrafią i mogłyby dokonać drobnych napraw w ramach przysługi bądź za drobnym wynagrodzeniem (np. konserwacja roweru, zacerowanie spodni).

Jeśli w Waszej miejscowości pracują jeszcze rzemieślnicy zajmujący się naprawą parasoli, naprawą lalek, kapeluszy, introligatorzy, osoby zajmujące się artystycznym cerowaniem, kaletnicy itp., to możesz zachęcić uczniów, aby udali się do tych miejsc i przygotowali reportaże.

Wyznacz datę prezentowania prac, na przygotowanie uczniowie powinni mieć co najmniej 3 tygodnie.

Scenariusz: Reklama – sprzedawanie marzeń

Cel ogólny: wyrobienie krytycznego spojrzenia uczniów na reklamy i marketingowe sztuczki oraz zmiana modelu konsumpcyjnego narzucanego przez większość producentów i sprzedawców.

Cele operacyjne:

- uczeń (w zależności od wieku) wyjaśnia pojęcia: reklama, konsumpcja, promocja, obniżka, akwizycja, slogan reklamowy, bonifikata, przecena, rabat, konsument, klient, sprzedawca, produkt,
- rozwijanie umiejętności obiektywnej (w tym także krytycznej) oceny przekazu reklamowego,
- uczeń omawia różne typy reklam (prasowa, internetowa, zewnętrzna, telewizyjna, radiowa, reklama mobilna),
- omawia przykładowe „sztuczki” wykorzystywane w reklamach oraz chwyt marketingowe czy strategie promocyjne (np. gratisy, obniżki cen),
- rozwija swoją świadomość konsumencką i kształtuje indywidualną hierarchię wartości.

Czas trwania: 2 godz. lekcyjne.

Miejsce: sala lekcyjna.

Materiały: reklamy produktów z czasopism, jeśli jest możliwość odtworzenie nagrania bloku reklamowego z telewizji, duże arkusze papieru, mazaki, papier do notatek, powielony w kilku egzemplarzach załącznik z cytata-
tami.

Przebieg zajęć:

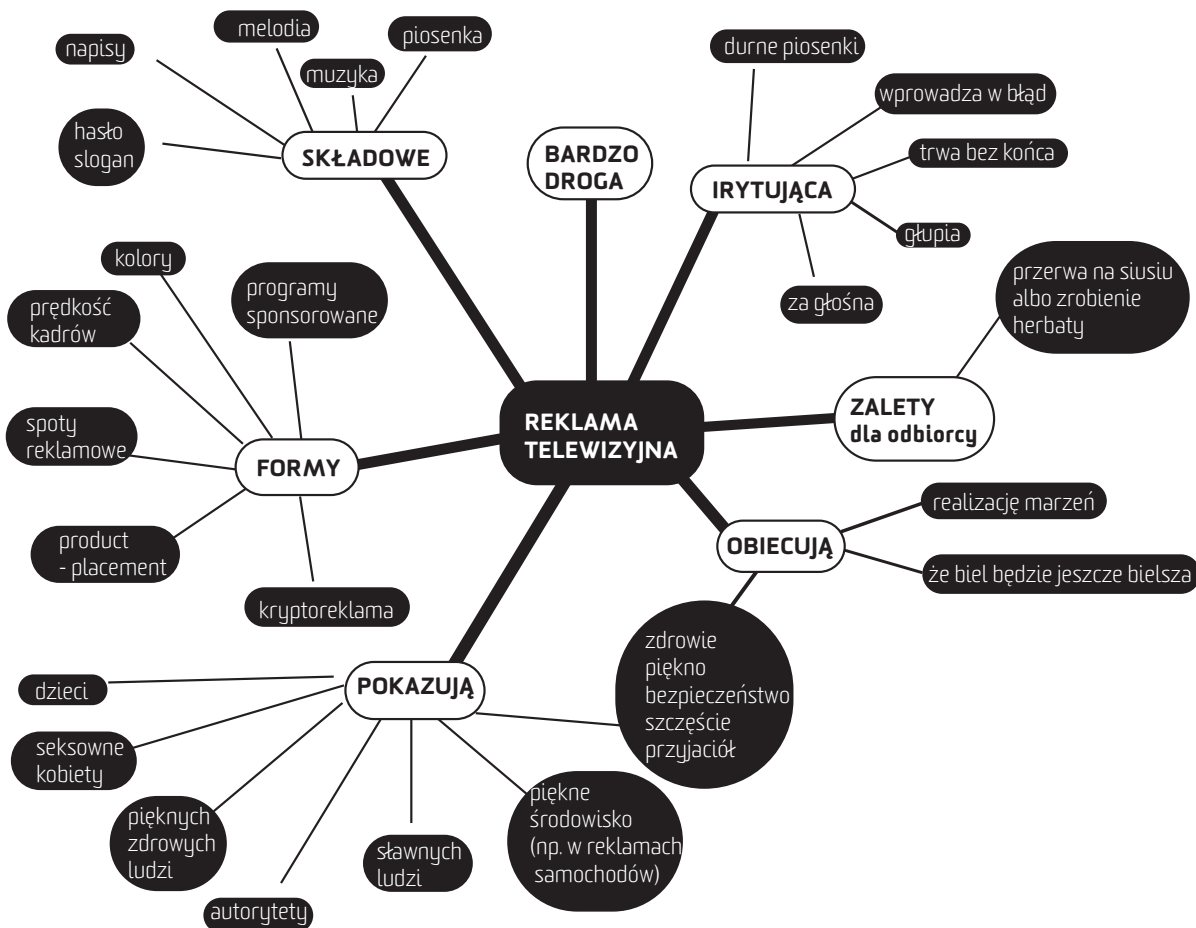
Zajęcia rozpocznij od zapytania uczniów, z jakimi (jakiego rodzaju) reklamami zetknęli się dziś lub wczoraj. Zapewne w drodze do szkoły uczniowie mijali billboardy reklamowe, neony, wystawy sklepowe z reklamami, na przystankach komunikacji publicznej mogli widzieć tzw. citylighty (podświetlane tablice ogłoszeniowe), plakaty rozwieszane na budynkach czy wewnątrz szkoły; widzieli reklamy na zeszytach, długopisach, smyczkach do kluczy czy telefonu. Zapisuj wymieniane przez uczniów typy reklam na tablicy lub dużym arkuszu papieru. Zapytaj uczniów, czy potrafią wyróżnić rodzaje reklam, uwzględniając zastosowane media (nośniki): reklama prasowa, internetowa w tym mailowa, telewizyjna i kinowa, radiowa, zewnętrzna, reklama mobilna, ulotkowa, telemarketing, reklama na gadżetach reklamowych.

Wyjaśnij na czym polega metoda zwana mapą myśli.

Mapa myśli to taki sposób notowania, który pozwala odwzorować chaotyczny (nielinearny) sposób ludzkiego myślenia. Do narysowania mapy potrzebujemy dużej powierzchni i kolorowych pisaków, oprócz zapisanych słów powinniśmy używać rysunków, symboli, kolorów. Zawsze w centralnej części mapy w formie rysunku lub dużego wyraźnego napisu umieszczamy problem, tytuł, coś nad czym pracujemy. Od niego odchodzą najważniejsze skojarzenia, które dalej rozgałęziają się na coraz bardziej drobne i szczegółowe. Mapa powinna mieć promienistą strukturę z licznymi rozgałęzieniami.

Podziel uczniów na tyle grup, ile zostało wymienionych rodzajów reklam. Rozdaj duże arkusze papieru, kolorowe mazaki, rozdziel lub rozłóż zagadnienia dla poszczególnych grup i poproś o narysowanie mapy myśli na dany temat.

Mapa myśli ma pokazać wszelkie aspekty danego rodzaju reklamy, m.in. jakie formy są w niej wykorzystywane, jakie produkty najczęściej się reklamuje, na co szczególnie twórcy reklam zwracają uwagę, jaką funkcję najczęściej pełni ten rodzaj reklam.

Po zakończeniu ćwiczenia poproś uczniów o prezentację swoich prac. Podsumowując zadanie, usystematyzuj wiedzę nt. funkcji reklamy. Zapytaj, która funkcja jest stosowana w jakiej sytuacji (np. wprowadzanie nowego produktu na rynek, odpowiedź na konkurencyjną ofertę, zwiększenie lub utrzymanie sprzedaży produktu od dawna obecnego na rynku).

Rozdaj uczniom przygotowane wcześniej reklamy prasowe, ulotki, gadżety reklamowe, jeśli to możliwe odtwórz blok spotów reklamowych nagranych z telewizji. Rozpocznij dyskusję nt. reklamy. Zapytaj, jakie słowa i zwroty najczęściej pojawiają się w reklamach? Jakie osoby występują w reklamach (najczęściej młode, piękne albo osoby sławne)? Czy reklama mówi coś o rzeczywistej jakości i cenie produktu? Czy reklama „mówi prawdę”? Czy reklama przedstawia prawdziwy świat, czy też upiękuszony? Czy zupa z torebki w reklamie i w rzeczywistości wygląda tak samo? Na jakie zmysły oddziałują reklamy? Do jakich wartości się odwołują? Co reklamy obiecują klientom (bezpieczeństwo, szczęście, zdrowie, bogactwo, poklask)? Czy odbiorcy łatwo jest oddzielić fakty dotyczące produktu czy usługi od treści zachęcających do zakupu? W jaki sposób reklamy bazują na ludzkich emocjach? W jaki sposób reklama manipuluje odbiorcami?

Świat reklamy każe nam wierzyć, że szczęście jest po prostu mnożeniem przyjemności.
John Powell

Wiele rzeczy małych stało się wielkimi, tylko dzięki odpowiedniej reklamie.
Mark Twain

Kłamstwo zwizualizowane nazywamy reklamą.
Andrzej Majewski

Fikcje są rzeczywistością, przecież płacimy za nie.
Stanisław Jerzy Lec

Formuła sztuki nowoczesnej stała się bardzo prosta: prowokacja plus reklama.
Giorgio di Chirico

Kiepska to prawda, która nie może dojść do ludzkiej świadomości bez reklamy.
Stefan Kisielewski

Celem marketingu jest stworzenie i utrzymanie klienta.
Theodore Levitt

Działaj, jakby każda osoba, którą spotykasz miała na szyi napis 'Spraw, bym poczuł się ważny'.
Nie tylko odniesiesz sukces w sprzedaży, ale także w życiu.
Mary Kay Ash

Nie potrzebujesz bardziej kreatywnych rozwiązań, potrzebujesz bardziej kreatywnych pytań.
Andy Green

Prowadzenie biznesu bez reklamy jest jak puszczanie oka do dziewczyny po ciemku.
Nikt, poza nami nie wie, co robimy.
Stuart Henderson

W fabryce wytwarzamy kosmetyki, w sklepie sprzedajemy marzenia.
Charles Revson, prezes firmy Revlon

Nie należy mylić prawdy z opinią większości.
Jean Cocteau

Konsumenci nie wierzą w istnienie istotnych różnic pomiędzy poszczególnymi produktami więc firma musi budować więź emocjonalną ze swoimi klientami poprzez specyficzne doświadczenie Starbucks.
Scott Bedbury, wiceprezes działu marketingu Starbucks (producent kawy)

Firmy chcą zrozumieć swoje marki a powinny próbować zrozumieć swoich klientów i do nich dopasowywać swoje marki.
Susan Fournier

Nie możemy już dłużej myśleć o sobie jak o badaczach rynku, ludziach reklamy, strategach marketingowych itp. - musimy zacząć myśleć o sobie jak o dostawcach satysfakcji naszych klientów, ich adwokatach, świadomych całości procesu powstawania wartości.
J.D. Beckham

My nie sprzedajemy produktu, sprzedajemy styl życia. Diesel to koncepcja wszystkiego. To sposób życia, sposób ubierania się, sposób robienia czegoś.
Renzo Rosso, właściciel Diesel Jeans

Musimy używać reklamy on-line jako narzędzia dla poprawienia życia ludzi.
Jan Leth, wiceprezes Global Digital Creative for Ogilvy & Mather

Konsumenci są jak karaluchy, spryskujesz ich, spryskujesz - a oni natychmiast się uodparniają.
David Lubars, Omnicom Group

Marka to magazyn zaufania, który nabiera coraz większego znaczenia w miarę mnożenia możliwości dokonywania wyboru. Ludzie chcą upraszczać sobie życie.
Niall FitzGerald, przewodniczący rady nadzorczej firmy Unilever

Marketing wytwarza hiper-rzeczywistość. Jego sukces tkwi w zdolności tworzenia kopii lub symulacji, która jest bardziej atrakcyjna niż rzeczywistość i dlatego ją zastępuje.
Jeremy Rifkin "Wiek dostępu"

Potrzeby klientów to ruchomy cel. Gdy tylko ułożysz tę łamigłówkę, musisz od nowa zabrać się do dzieła.
Robert B. Tucker, "Zarządzanie z przyszłością"

Zapytaj, czy oprócz reklam sprzedawcy i producenci w jakiś jeszcze sposób oddziałują na klienta. Zorganizuj burzę mózgow nt. sztuczek marketingowych stosowanych przez sprzedawców i producentów. Wcześniej wyjaśnij na czym polega metoda burzy mózgow.

Po zakończeniu pracy ponownie podziel uczniów na grupy i poproś, by przedyskutowali i zastanowili się, czy ludzie mogą w jakiś sposób bronić się przed reklamą i sztuczkami stosowanymi przez sprzedawców i producentów i w jaki sposób? Poproś o notowanie wyników dyskusji. Monitoruj przebieg rozmów, w razie potrzeby nakieruj dyskusję, stosując pytania pomocnicze, np. jakie (oprócz reklam) są inne źródła wiedzy o produktach (opinie znajomych, własne doświadczenie, opinie w Internecie, opis na opakowaniu, testy konsumenckie, recenzje) i które są najbardziej wiarygodne?, jak przygotować się do zakupów? Poproś przedstawicieli grup o prezentację wyników dyskusji. Na zakończenie zastanówcie się wspólnie, kto ponosi koszty reklamowania produktów i usług?

Jako pracę domową możesz zadać napisanie krótkiego eseju, np. reklamy, którego mottem będzie jeden z poniższych cytatów.

Definicje reklamy

Reklama – rozpowszechnianie informacji o towarach, ich zaletach, wartości, miejscach i możliwościach nabycia, chwalenie kogoś, zalecanie czegoś przez prasę, radio, telewizję; środki służące temu celowi (np. plakaty, napisy, ogłoszenia).

Słownik Języka Polskiego PWN [źródło: <http://sjp.pwn.pl>].

Reklama – zespół środków stosowanych w celu zainteresowania i zachęcenia do zakupu określonych towarów lub usług, zwrócenia uwagi na danego producenta lub placówkę handlową; pierwotną funkcją reklamy było udzielanie informacji o towarach i źródłach zakupu; obecnie reklama spełnia funkcje: prezentacji, kształtowania popytu, tworzenia i utrzymywania rynków zbytu; reklama, z założenia jawnie subiektywna, posługuje się środkami wizualnymi (wydawnictwa, ogłoszenia prasowe, plakaty, filmy, telewizja, neony, a także opakowania, wystawy itp.) oraz audioakustycznymi (radio, uliczne gigantofony, informacja telefoniczna itp.); w krajach o rozwiniętej gospodarce reklama jest zjawiskiem powszechnym, wydatki na nią stanowią znaczny odsetek nakładów przedsiębiorcy; reklamą zajmują się najczęściej wyspecjalizowane przedsiębiorstwa – agencje reklamowe; częstym zjawiskiem jest kryptoreklama.

Encyklopedia PWN [źródło: <http://encyklopedia.pwn.pl>].

Reklama (z łac. *reclamo, recla*) to informacja połączona z komunikatem perswazyjnym. Zazwyczaj ma na celu skłonienie do nabycia lub korzystania z określonych towarów czy usług, popierania określonych spraw lub idei (np. promowanie marki).

Wikipedia [źródło: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Reklama>].

Scenariusz: „Akademia 3R” w naszej szkole – kto to zrobi?

Cel ogólny: znalezienie osób wspierających realizację celów programu „Akademia 3R”.

Cele operacyjne:

- uczeń wymienia członków szkolnej społeczności i opisuje jaką rolę odgrywają w szkole w kontekście odpadów,
- rozumie potrzebę współpracy całej społeczności szkolnej w realizacji programu,
- rozumie odpowiedzialność poszczególnych osób za powodzenie działania, ma poczucie osobistej odpowiedzialności,
- pracuje w grupie, argumentuje swoje stanowisko.

Czas trwania: 1 godz. lekcyjna.

Miejsce: sala lekcyjna.

Materiały: kilkadziesiąt kartek formatu A6 lub karteczek do notatek 10 x 10 cm, pisaki.

Przebieg zajęć:

Zajęcia powinny odbyć się w pierwszych tygodniach realizacji programu w szkole. Możesz je także przeprowadzić na zebraniu rady pedagogicznej.

Jeśli uczniowie zostali zapoznani z programem „Akademia 3R” zapytaj o to, czy mają pomysł, kto z osób związanych ze szkołą powinien włączyć się w jego realizację. Z pewnością uczniowie wymienią przede wszystkim samych siebie i jako wsparcie – nauczycieli. Poproś uczniów, aby wymienili wszystkie osoby, które związane są ze szkołą. Odpowiedzi uczniów zapisuj na tablicy (uczniowie, nauczyciele, dyrekcja, pracownicy sekretariatu, księgowa, zaopatrzeniowiec, kucharki, woźni, sprzętaczki, konserwator, właściciel sklepiku, rodzice itd.).

Zapytaj, praca których z wymienionych osób ma wpływ na środowisko, poproś o podanie przykładów. Czy wszystkie osoby ponoszą taką samą odpowiedzialność za stan środowiska? Powiedz, że za chwilę będziecie się zastanawiać nad tym, kto ma największy wpływ na to czy uda się zrealizować cele programu „Akademia 3R”, czyli ograniczyć ilość odpadów wytwarzanych w szkole. Dla porządku uzupełnij listę osób zapisaną na tablicy o struktury obecne w szkole bądź z nią związane, np. samorząd szkolny, rada rodziców, samorząd lokalny, który finansuje szkołę. Na tablicy powinno znaleźć się łącznie co najmniej 10 pozycji. Jeśli uznacie, że zakresy obowiązków określonych grup powtarzają się, to można je połączyć.

Podziel uczniów na 4-5 osobowe grupy, rozdaj grupom małe karteczki w ilości odpowiadającej ilości pozycji wypisanych na tablicy. Poproś, aby uczniowie ułożyli kartki poziomo, a następnie przepisali z tablicy poszczególne osoby czy struktury (na jednej kartce jedna pozycja). Napis powinien znajdować się na górze kartki. Kolejnym zadaniem będzie zapisanie na kartkach poszczególnych osób. Określenie, jaką rolę odgry-

wają w kontekście powstawania i zapobiegania powstawaniu odpadów oraz ogólnie, jaki mają wpływ na środowisko (np. dyrekcja może mieć wpływ na sposób zbiórki odpadów w szkole; zaopatrzeniowiec, robiąc zakupy, może wybierać produkty bardziej przyjazne środowisku, mniej opakowane; nauczyciele przekazują wiedzę nt. środowiska, inicjują różne działania; sprzętaczkę mają wpływ na rodzaj i sposób używania środków czyszczących, na segregację odpadów). Wpływ każdej osoby czy grupy osób powinien być jak najdokładniej opisany.

Po zakończeniu tej części ćwiczenia poproś, aby uczniowie ułożyli z kartek piramidę na szczycie której powinna znaleźć się osoba (grupa osób), od której najbardziej zależy osiągnięcie celów projektu, na dole zaś osoby mające na to najmniejszy wpływ. Piramida powinna składać się z 10 kartek (przykład poniżej), jeśli uczniowie pracowali nad większą ilością osób, należy odrzucić postaci najmniej istotne z punktu widzenia gospodarki odpadowej szkoły.

Kiedy już piramida będzie ustalona, poproś uczniów o wyraźne zapisanie cyfrą poziomu piramidy począwszy od góry (szczyt piramidy to jedynka, dół to czwórki), tak aby później można było ją łatwo odtworzyć po złożeniu. Następnie poproś przedstawicieli grup o zaprezentowanie trzech najważniejszych osób z ich piramidy wraz z uzasadnieniem. Porównajcie wyniki grup. Poproś uczniów, aby złożyli kartki. Zbierz je i podpinaj spinaczem lub powkładaj do kopert. Powiedz uczniom, że praca którą wykonali ma bardzo dużą wartość, gdyż uzmysławia, za co odpowiedzialne są różne osoby. Wiedzę tę będziecie wykorzystywać m.in. przy analizie gospodarki odpadowej szkoły, opracowywaniu kwestionariuszy wywiadów czy spisywaniu kontraktów szkolnych.

Ćwiczenia aktywizujące: Kontrakty, Ankiety

